

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΡΙΜΙΖΗΣ

ΟΛΑ ΣΕ ΜΙΑ ΖΩΗ

Από τον Ήλιο στον Γαλαξία



σε συνεργασία με
τον ΜΑΚΗ ΠΡΟΒΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

**ΟΛΑ ΣΕ ΜΙΑ ΖΩΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟ ΣΤΟΝ ΓΑΛΛΕΙΑ**

Συγγραφείς: Σταμάτης Κριμιζής, Μάκης Προβατάς
Διόρθωση-Επιμέλεια: Κώστας Σίμος

© 2020, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε.,
Σταμάτης Κριμιζής, Μάκης Προβατάς

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτηρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Ιούλιος 2020



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-484-543-9

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΡΙΜΙΖΗΣ
ΟΛΑ ΣΕ ΜΙΑ ΖΩΗ

Από τον Ήλιο στον Γαλαξία

σε συνεργασία με τον
ΜΑΚΗ ΠΡΟΒΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Στη μητέρα μου Αγγελική, για την άνευ όρων υποστήριξή της, καθώς και τις αξίες και την επιδίωξη της αριστείας που μου εμφύσησε.
Και στον δάσκαλό μου James Van Allen, που με μύησε στην αδυσώπητη πειθαρχία της επιστημονικής σκέψης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν ξεκινήσαμε τις συζητήσεις με τον κύριο Σταμάτη Κριμιζή, για να γράψουμε αυτό το βιβλίο για τη ζωή του, νόμιζα ότι εν πολλοίς γνώριζα την επιστημονική του διαδρομή. Όμως, τελικά αυτά που δεν γνώριζα για τη συμβολή του στη διαστημική επιστήμη ήταν πολλά και πολύ εντυπωσιακά. Ο λόγος είναι απλός: όπως κάθε αληθινός επιστήμονας, έχει πορεία σεμνή παρ' όλα τα σπουδαία που έχει δημιουργήσει και δημιουργεί.

Στην επιστημονική του διαδρομή καταγράφονται πάνω από 630 papers, τα 50 δημοσιευμένα στα δύο μεγαλύτερα επιστημονικά περιοδικά του κόσμου: 37 στο *Science* και 13 στο *Nature*.

Ακόμα και σήμερα, στα ογδόντα δύο του χρόνια, συνεχίζει να υποβάλλει papers προς δημοσίευση.

Τελικά, ο Σταμάτης Κριμιζής είναι ένας άνθρωπος ο οποίος, απλά εξιστορώντας τη ζωή του, αποτελεί Παράδειγμα.

Παράδειγμα για το πώς μπορεί κάποιος να κάνει τη μοίρα συνεργό του, αφού στα δεκαοκτώ του έφυγε από τη Χίο με μόνο εφόδιο το μυαλό του και την επιθυμία να δικαιώσει τους γονείς του που επέλεξαν αυτόν, ανάμεσα στα τρία αδέρφια, για να σπουδάσει.

Παράδειγμα για το πώς μπορείς να κάνεις, ίσως, το πιο δύσκολο απ' όλα στη ζωή: να στέκεσαι στο ύψος του Τυχαίου.

Ανταποκρίθηκε σε κάθε κάλεσμα της Τύχης, ξεκινώντας από την καθοριστική συνάντηση το 1960 με τον Τζέιμς βαν Άλλεν (James Van Allen).

Εάν προσθέσουμε σε αυτά την εμπλοκή του με την πολιτική με έναν τρόπο άγνωστο στους περισσότερους, αλλά πολύ απρόσμενο και εντυπωσιακό, βλέπουμε τελικά ότι γέμισε το εκμαγείο της ζωής του δημιουργικά, θαυμαστά, παραδειγματικά. Ίσως, όμως, το μεγαλύτερο δίδαγμα που δίνει η πορεία του είναι ότι η ζωή χωράει όσο μέλλον μπορούμε να της βάλουμε εμείς.

Η καραντίνα Μαρτίου-Μαΐου του 2020 υπήρξε ευεργετική για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου. Μας έδωσε την ευκαιρία να τελειώσουμε, με μερικές εκατοντάδες ώρες δουλειάς, ό,τι είχαμε αρχίσει στη Χίο την πρώτη εβδομάδα του Αυγούστου του 2019. Τότε όπου, μαζί με τη σύζυγό του Μαρία, με φιλοξένησαν στο σπίτι τους στον Βροντάδο για να ξεκινήσουμε αυτό το βιβλίο.

Μάκης Προβατάς

Ιούλιος, 2020

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εποχή του Διαστήματος άρχισε για την ανθρωπότητα το 1957 με την εκτόξευση του πρώτου δορυφόρου της Γης, του ιστορικού σοβιετικού Σπούτνικ. Η μεγάλη αναστάτωση που ακολούθησε δεν προκλήθηκε επειδή ο κόσμος είχε εννοήσει τη σημασία της νέας εποχής, αλλά επειδή υπήρχε ιδεολογικο-στρατηγική αντιπαράθεση μεταξύ των τότε υπερδυνάμεων, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης εν μέσω Ψυχρού Πολέμου. Και οι δύο πλευρές έσκαβαν καταφύγια για την προφύλαξη των πληθυσμών τους από τους διηπειρωτικούς πυραύλους, που κατασκεύαζαν για τη μεταφορά θερμοπυρηνικών βομβών. Και ξαφνικά, ο Σπούτνικ, μια σφαίρα 85 εκατοστών, περνούσε ανενόχλητος σε τεράστιο ύψος, περίπου χίλια χιλιόμετρα, και έκανε «μπιπ-μπιπ-μπιπ», σχεδόν κοροϊδευτικά σε όσους μπορούσαν να λάβουν το ραδιοσήμα που εξέπεμπε.

Σ' αυτήν τη συγκυρία ένας μαθητής, εκ Χίου ορμώμενος, έφτασε στη Μιννεάπολη των ΗΠΑ για να παρακολουθήσει ως πρωτοετής φοιτητής μαθήματα στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου της Μιννεσότα. Μετά από τέσσερις μήνες εκτοξεύθηκε σε τροχιά ο Explorer-1, ο πρώτος δορυφόρος των ΗΠΑ, με πρωταγωνιστή τον Τζέιμς βαν Άλλεν (James Van Allen), καθηγητή στο γειτονικό Πανεπιστήμιο της Άιοβα. Ο ίδιος πέτυχε και την πρώτη μεγάλη ανακάλυψη της διαστημικής εποχής, τις ζώνες Βαν Άλλεν. Τρία χρόνια αργότερα ο μαθητής εκ Χίου έτυχε να συναντηθεί με τον Βαν Άλλεν

και έτσι να μετακομίσει στην Άιοβα για μεταπτυχιακές σπουδές. Εκεί κατασκεύασε το πρώτο του όργανο για την αρχική εξερεύνηση του Άρη με το διαστημόπλοιο Mariner-4. Ακολούθησαν όργανα για δορυφόρους της Γης, της Σελήνης και της Αφροδίτης. Τα τελευταία 51 χρόνια ο μαθητής εκ Χίου, στο Πανεπιστήμιο Johns Hopkins, σχεδίασε και έστειλε όργανα σε όλους τους πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος, καθώς και στον αστεροειδή «ΕΡΩΣ» και τον Ήλιο.

Το παρόν βιβλίο προσπαθεί να παρουσιάσει όλη τη διαδρομή μου -του μαθητή εκ Χίου- σε μια αφήγηση που συνδυάζει πολλές και διαφορετικές διαστάσεις: την προσωπική διάσταση, την εμπειρία του σχεδιασμού και εκτέλεσης διαστημικών αποστολών, προβλήματα που προκύπτουν στο τεχνικό και ανθρώπινο επίπεδο, αντιζηλίες μεταξύ πανεπιστημιακών και κυβερνητικών εργαστηρίων για την υλοποίηση προγραμμάτων, την επιρροή των διεθνών σχέσεων και της πολιτικής στην επιστήμη, και άλλες πτυχές που δεν είναι γνωστές στο ευρύ κοινό. Οι επιστημονικές ανακαλύψεις καθαυτές δεν ήταν ο κύριος ούτε ο έμμεσος στόχος του βιβλίου. Στόχος ήταν η περιγραφή της επιστημονικής-τεχνολογικής-διοικητικής-κοινωνικής-πολιτικής-ιστορικής-προσωπικής διάστασης στο έργο ενός διαστημικού επιστήμονα, στο δικό μου έργο. Μια προσέγγιση στο θέμα η οποία νομίζω ότι δεν είναι συνήθης.

Η έμπνευση αυτού του βιβλίου οφείλεται στον συν-συγγραφέα Μάκη Προβατά και προέκυψε στη διάρκεια ενός ταξιδιού μας στον Βόλο για μια ομιλία και συζήτηση με παιδιά γυμνασίων και λυκείων της πόλης, την οποία προλόγισε και συντόνισε ο ίδιος. Ο Μάκης έπαιξε κομβικό ρόλο στη δομή του βιβλίου με τις εύστοχες τοποθετήσεις του σε μορφή ερωτήσεων, τη βαθιά γνώση της ιστορίας, της φιλοσοφίας, της ποίησης και των ανθρώπινων σχέσεων, καθώς και την ευαισθησία του στην απόδοση περίπλοκων εννοιών στην ελληνική γλώσσα. Δίχως τον Μάκη αυτό το βιβλίο δεν θα υπήρχε, και τον ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς.

Παρά το γεγονός ότι ο αφηγητής εμφανίζεται ως ο κύριος εκτε-

λεστής των διαφόρων αποστολών του Διαστήματος, η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η εξερεύνηση του Διαστήματος είναι πάντοτε αποτέλεσμα συστράτευσης ομάδων εξειδικευμένων ατόμων. Συμβάλλουν σε όλα τα στάδια της εκτέλεσης: από τη σύλληψη του εγχειρήματος και τον σχεδιασμό των τροχιών και του διαστημόπλοιου, μέχρι και τον σχεδιασμό των οργάνων, την εκτόξευση και τη μετάδοση των δεδομένων στη Γη. Και οι ερευνητές συμβάλλουν στην ανάλυση και δημοσίευση των αποτελεσμάτων σε επιστημονικά περιοδικά και την παρουσίασή τους στο ευρύ κοινό, δηλαδή τους φορολογούμενους πολίτες που χρηματοδοτούν με τους φόρους τους την απόκτηση καινούριας γνώσης στο Διάστημα. Είμαι υπόχρεος και ευγνώμων στους ανθρώπους που αφιέρωσαν χρόνια από τη ζωή τους στην υλοποίηση όλων των προγραμμάτων που περιγράφονται σε αυτό το βιβλίο. Χωρίς τη γνώση, τον επαγγελματισμό, την αφοσίωση στην αριστεία και τελειότητα, καθώς και τις προσωπικές τους θυσίες, δεν θα είχαμε δημιουργήσει ιστορία.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τη σύζυγό μου Μαρία Αναστασοπούλου, καθηγήτρια Αγγλικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και συγγραφέα της βιογραφίας της Καλλιρόης Παρρέν, για την κατανόηση και την υποστήριξή της στη σχεδόν νομαδική ζωή μας τα τελευταία τριάντα χρόνια. Ήταν μαζί μου σε ταξίδια, εκτοξεύσεις, συνέδρια, περιοδείες με διαλέξεις και πολλά άλλα. Με επιμόρφωσε για τους τόπους που επισκεφθήκαμε, με μύησε στη γοητεία της ποίησης και με πληροφορούσε συνεχώς για τις σύγχρονες τάσεις της λογοτεχνίας, της ιστορίας και της κοινωνιολογίας που ο ίδιος δεν μπορούσα να παρακολουθήσω. Προσπαθούσε πάντοτε να με προσγειώσει στην πραγματικότητα και γι' αυτό παραμένω αιωνίως ευγνώμων.

Σταμάτης Κριμιζής
Ιούλιος, 2020

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΜΟΥ γεννήθηκαν και οι δυο στη Χίο. Δεν ξέρω πώς γνωρίστηκαν, και, για κάποιον άγνωστο λόγο, δεν ρώτησα ποτέ να μάθω και ούτε άκουσα από τύχη κάτι γύρω από τον τρόπο που γνωρίστηκαν. Κατά πάσα πιθανότητα ήταν μέσω «προξενιού». Όμως αυτό δεν έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί, έτσι κι αλλιώς, σε αυτούς τους δυο ανθρώπους χρωστάω τα πιο πολλά από όσα συνέβησαν αργότερα στη ζωή μου...

Σταμάτης Κριμιζής. Ο άνθρωπος που έχει «ταξιδέψει» σε όλους τους πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος και πλέον, με τα δύο Voyager, θα ταξιδεύει «αιώνια» και έξω από το ηλιακό μας σύστημα ξεκίνησε το ταξίδι της ζωής του από τον Βροντάδο της Χίου. Αυτό ήταν το ιδανικό μέρος να συζητήσουμε για τη ζωή του και την επιστήμη του. Εκεί όπου ταυτόχρονα θα είχα επαφή με ό,τι έβλεπε, άκουγε, γευόταν, μύριζε, ακουμπούσε ο ίδιος μεγαλώνοντας, όταν ακόμα νόμιζε ότι θα γίνει ναυτικός. Να συζητήσουμε μέσα στο σπίτι όπου μεγάλωσε, περπατώντας στη γειτονιά του Βροντάδου όπου έζησε μέχρι τα δεκαοκτώ του χρόνια, στο προαύλιο της εκκλησίας απ' όπου το θράδυ της Ανάστασης πέταγε ρουκέτες στους «αντίπαλους» συγχωριανούς της απέναντι ενορίας. Όλα αυτά πριν αρχίσει την εκπληκτική επιστημονική του πορεία, συμβάλλοντας καθοριστικά στο να πετύχει η ανθρωπότητα τα απίστευτα πράγματα που πέτυχε στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα και στις δύο πρώτες δεκαετίες του 21ου. Αρκετές από τις συζητήσεις μας έγιναν στη «Μουριά», την ταβέρνα η οποία βρίσκεται στην παραλία όπου έκανε μπάνιο παιδί με τους φίλους του, εκεί που κάθε φορά τον υποδέχονται με καμάρι γιατί είναι δικός τους άνθρωπος. Κατά τη διάρκεια των ημερών που περάσαμε μαζί, προέκυψαν και κάποιες μοναδικές καταστάσεις. Με πήγε να καθίσω στην «Πέτρα

του Ομήρου», που βρίσκεται σε μια περιοχή δίπλα στον Βροντάδο, εξηγώντας μου την ιστορία πίσω από το σημείο. Με ξενάγησε στη νότια Χίο και στο Πυργί, το πιο μακρινό μέρος που είχε πάει στη ζωή του ως παιδί, πριν φύγει για την Αμερική.

Ο πατέρας μου Μικές, λίγα χρόνια αφότου παντρεύτηκε τη μητέρα μου, έφυγε για να δουλέψει στην Αμερική. Εδώ στη Χίο, οι ντόπιες απασχολήσεις ήταν ελάχιστες, και έτσι ήταν συχνό φαινόμενο το να αναγκαζόταν κάποιος να φύγει. Οι δυο επιλογές ήταν είτε να γίνει ναυτικός είτε να πάει να δουλέψει σε κάποια χώρα στο εξωτερικό. Και βέβαια αυτή η χώρα ήταν η Αμερική, που ήταν η πιο «ανοιχτή» εκείνη την εποχή. Ο πατέρας μου, μάλιστα, άρχισε ως ναυτικός στο καράβι που ήταν καπετάνιος ο πατέρας του, ο παππούς μου ο Νίκος. Σε ένα από τα ταξίδια αποφάσισε ότι θα κατέβει από το πλοίο και θα μείνει στη Νέα Υόρκη. Αυτή ήταν και η επιλογή του πατέρα μου. Όμως, από τότε που έφυγε, η ανάγκη τον οδήγησε στο να μπορεί να έρχεται στο νησί μόνο για λίγο διάστημα και να ξαναφεύγει. Μετά από σχεδόν κάθε ταξίδι του, γεννηθήκαμε τα τρία αδέρφια: ο αδελφός μου ο Νίκος, ο μεγαλύτερος, είχε πέντε χρόνια διαφορά από την αδελφή μου την Ελένη που ήταν η μεσαία, και εγώ ο μικρότερος είχα μαζί της οκτώ χρόνια διαφορά. Ο πατέρας μου ήταν πολύ συνεπής με την οικογένειά του και όλα αυτά τα χρόνια έστελνε κάθε μήνα το έμβασμα για να μπορέσουμε να περάσουμε.

Τη μητέρα μου την έλεγαν Αγγελική, στο επώνυμο Τσέτσερη. Η μητέρα της, η γιαγιά μου, ήταν το γένος Ανδρεάδη. Είχε μια μακρινή συγγένεια με τον Ανδρεάδη, που είναι ο ευεργέτης του γυμνασίου του Βροντάδου στο οποίο φοίτησα. Ο πατέρας της, ο Σταμάτης, ήταν δερματοποιός, δηλαδή παπουτσίας, εδώ στον Βροντάδο. Ήταν καλό επάγγελμα τότε και έτσι η οικογένεια δεν στερούνταν καθόλου. Είχαν και τα χωράφια τους, τα αμπέλια τους, τις ελιές τους. Τους παππούδες μου δεν τους γνώρισα, είχαν πεθάνει νέοι. Μην ξεχνάμε ότι, εκείνη την εποχή, το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ πιο χαμηλό απ' ό,τι σήμερα.

Τον πατέρα μου στην πραγματικότητα τον είδα μόνο μια φορά στη ζωή μου. Ήταν το 1954, όταν πολύ μετά τον πόλεμο ήρθε στη Χίο από την Αμερική όπου δούλευε. Με αφορμή αυτό, του είχαν βγάλει το παρατσούκλι ο «Αμερικάνος». Είχε φύγει για την Αμερική πριν τον πόλεμο, λίγο πριν γεννηθώ, αποκλείστηκε από τα γεγονότα, και έτσι τον γνώρισα όταν πλέον ήμουν 16 ετών. Όμως, δυστυχώς τότε, είχε ήδη επιδεινωθεί η υγεία του και έζησε μόνο έναν χρόνο ακόμα. Ο Βροντάδος ήταν ναυτικό μέρος, γι' αυτό τα πιο πολλά παιδιά ζούσαμε στην ουσία δίχως πατεράδες. Έλειπαν στα πλοία ή στην Αμερική, ή κάπου αλλού, και απλά επέστρεφαν στο νησί κατά περιόδους. Έτσι οι μητέρες είχαν μία ισχυρή παρουσία, αυτές βασικά κυβερνούσαν την οικογένεια, δημιουργούσαν τους χαρακτήρες των παιδιών και έθιγαν τις αρχές και τους στόχους. Αν και η χιώτικη κοινωνία δεν ήταν μητριαρχική, στην πραγματικότητα λειτουργούσε με έναν τέτοιο τρόπο.

Εκείνα τα χρόνια η κοινωνία εδώ στη Χίο, ως νησιωτική, ήταν συντηρητική ή λίγο πιο ανοιχτή, πιο προοδευτική;

Ήταν μια πολύ συντηρητική κοινωνία όσον αφορά τις αρχές και τις αξίες και είχε κανόνες δεδομένους. Η μητέρα μου ήταν ο «νόμος» και οι «αρχές» της δικής μας οικογένειας. Ένας από τους νόμους που ίσχυε ήταν ότι δεν υπήρχε περίπτωση να έρθω στο σπίτι με μέτριους βαθμούς. Επίσης ο σεβασμός για τους δασκάλους και η επαφή με την Εκκλησία ήταν εκ των ων ουκ άνευ. Όταν ήμουν παιδάκι, ήμουν καλονάρχος του ψάλτη, δηλαδή ο μικρός που στεκόταν δίπλα του, έψελνα και συχνά ήμουν αυτός που έλεγε το «Πιστεύω» και το «Πάτερ Ημών».

Οι γυναίκες εδώ στη Χίο ήταν πολύ δυναμικές, γιατί ως επί το πλείστον ήταν μόνες, χωρίς σύζυγο στο σπίτι. Έπαιρναν όλες τις αποφάσεις για την οικογένεια, για το πώς θα ανατραφούν τα παιδιά, αν θα σπουδάσουν, είχαν τον έλεγχο των χρημάτων, αλλά και για όλα τα θέματα της οικογένειας. Έτσι, και η μητέρα μου ήταν μια πολύ δυναμική γυναίκα.

Ήταν επίσης πολύ αυστηρή, δεν υπήρχαν υποκοριστικά οικειότητας στο λεξιλόγιό της. Αυτά που θυμάμαι, εκτός από το να με φωνάζει με το όνομά μου, είναι να λέει «βρε», «βρε, γιατί το έκανες αυτό; Θα σε τιμωρήσω». Και βέβαια ήταν σε συνεχή επαφή με τους δασκάλους και αργότερα με τους καθηγητές. Όταν έκανα κάποια ζαβολιά ή δεν είχα διαβάσει, η μητέρα μου έστελνε ραβασάκι στον δάσκαλο με όλες τις πληροφορίες, για να με τιμωρήσει. Βλέπω τώρα τους γονείς που παραπονιούνται ότι οι δάσκαλοι τιμωρούν τα παιδιά τους, ενώ τότε οι ίδιοι οι γονείς θεωρούσαν σωστή και επιδίωκαν την τιμωρία του παιδιού τους από τον δάσκαλο όταν ήταν δίκαιο. Ένα βασικό αξίωμα της εκπαίδευσης εκείνη την εποχή ήταν πως οι νέοι πρέπει να αντιμετωπίζουν δυσκολίες και, προτού τους παραχωρηθούν οποιαδήποτε δικαιώματα, να ξέρουν πως έχουν υποχρεώσεις και, κυρίως, την υποχρέωση της πειθαρχίας.

Μιας και δεν υπήρχε ο πατέρας στο σπίτι, η μητέρα πέρα από την αυστηρότητα ήταν ταυτόχρονα και κάπως διαχυτική μαζί σας; Υπήρχαν εκείνες οι στιγμές που σας αγκάλιαζε ή σας φιλούσε;

Όχι, δεν θυμάμαι κάτι τέτοιο. Η μητέρα μου ήταν η «τιμωρός» της οικογένειας. Η θεία μου, η οποία έμενε δίπλα στο πατρικό μας σπίτι, ήταν εκείνη που μας αγκάλιαζε και που απέτρεπε τη μητέρα από το να μας δείρει. Αυτή ήταν η θεία Κατίνα, η αδελφή της μητέρας μου, η αγαπημένη μου θεία. Όταν η μητέρα μου ήταν με την παντόφλα στο χέρι, εγώ έτρεχα και πήγαινα στη θεία Κατίνα. Ήθελα να με αγκαλιάσει και να με προφυλάξει, και όταν κατέφθανε η μητέρα μου της έλεγε «φύγε, μωρή, να σου φάει τα χέρια η κουζούλα, που θα χτυπήσεις το παιδάκι».

Βέβαια, για την παιδική ηλικία ενός επιστήμονα του δικού σας μεγέθους, υπάρχει μια αναπόφευκτη απορία: Ως παιδί, τι είδους βιβλία βλέπατε να υπάρχουν στο σπίτι; Υπήρχε κάποιο βιβλίο με πλανήτες ή σε σχέση με το Διάστημα;

Δεν υπήρχε κανένα βιβλίο που να μιλάει για τους πλανήτες! Η μητέρα μου διάβαζε πολλά θρησκευτικά βιβλία, και γι' αυτό υπήρχαν κυρίως αυτού του είδους, τα οποία όμως εγώ δεν τα διάβαζα. Ωστόσο, συνέβαινε κάτι άλλο στην οικογένειά μας, που ήταν αρκετά ιδιαίτερο για εκείνη την εποχή. Υπήρχε μια μανία με την ανάγνωση εφημερίδων. Μάλιστα, τα αδέρφια της μητέρας μου, ο Αναστάσης που ήταν και νονός μου, ο Γιώργης και ο Μάρκος, οι οποίοι έμεναν και αυτοί δίπλα μας, ήταν τόσο φανατικοί αναγνώστες, ώστε εγώ έμαθα μέσα από τις εφημερίδες να διαβάζω πριν πάω στο δημοτικό. Όπως ήταν φυσικό, διάβαζα χωρίς να καταλαβαίνω τι λένε, όμως με αυτόν τον τρόπο έμαθα ανάγνωση. Τόσο που, στο δημοτικό όταν διάβαζαν, οι συμμαθητές μου συλλαβίζανε, ενώ για μένα η ανάγνωση ήταν ήδη πολύ εύκολη.

Στο δημοτικό σχολείο πήγα το 1945. Εκεί τα πράγματα ήταν πολύ συγκεκριμένα, όπως συνέβαινε φαντάζομαι παντού στην Ελλάδα εκείνη την εποχή. Έξι μέρες την εβδομάδα κάθε πρωί πήγαινες στο μάθημά σου, το οποίο έπρεπε να το ξέρεις καλά, και φυσικά υπήρχε ανάλογη τιμωρία αν ήσουν αδιάβαστος ή για κάθε μη πρόπευσα συμπεριφορά. Τίποτα δεν έμενε ατιμώρητο. Στις μεγαλύτερες τάξεις, ο δάσκαλός μας ήταν ένας παπάς, ο παπα-Στελίκος Βασιλάκης, ο οποίος ήταν και εφημέριος στην Παναγία της Μούτσαινας. Τον θυμάμαι να περνάει κάθε απόγευμα μπροστά από το σπίτι μας για να πάει στην ενορία του να κάνει τον εσπερινό. Η μητέρα μου, αν είχε κάποιο πρόβλημα με μένα, έβγαινε για να πει στον παπα-Στελίκο «ξέρετε, ο Σταμάτης έκανε μία αταξία», ή οτιδήποτε άλλο. Τότε υπήρχε μία διαρκής συνεννόηση ανάμεσα στην οικογένεια και στο σχολείο, κάτι που συνεχίστηκε και στο γυμνάσιο με τους καθηγητές. Στα χρόνια του δημοτικού συνέβη ένα περιστατικό που ακόμα το θυμάμαι. Μια μέρα, πηγαίνοντας προς το σχολείο, μαλώσαμε με έναν συμμαθητή μου, τον Κωστή, και αρχίσαμε να παλεύουμε στον δρόμο. Καθώς ήμουν πιο ψηλός, πέρασα εύκολα το χέρι μου γύρω από τον λαιμό του κάνοντάς του λαβή. Εκείνος μου έδωσε μία δυνα-

τή δαγκωματιά στο χέρι και έτσι γρήγορα και άδοξα σταματήσαμε τον τσακωμό. Πήγαμε στο σχολείο και, καθώς εκείνη την εποχή οι δάσκαλοι ήταν πολύ παρατηρητικοί με τέτοια πράγματα, ο δάσκαλος κοίταξε το σημάδι που είχε αφήσει η δαγκωματιά και με ρώτησε τι έπαθα. Προσπάθησα να είμαι όσο πιο ψύχραιμος γίνεται και απάντησα ότι παίζαμε με τον Κωστή, έπεσα και χτύπησα. Φυσικά δεν με πίστεψε και μας είπε να πάμε και να σταθούμε μπροστά σε όλα τα παιδιά, μας ζήτησε να ανοίξουμε την παλάμη των χεριών και άρχισε να μας χτυπάει με τον χάρακα, μία τον έναν, μία τον άλλον, επαναλαμβάνοντας συνέχεια «για να μάθετε να μη λέτε ψέματα».

Όμως γενικά ήμουν πράος ως παιδί, δεν μου άρεσαν οι φασαρίες και προσπαθούσα να διαβάζω όσο περισσότερο γινόταν, γιατί μου άρεσε πολύ. Μάλιστα, για την οικογένειά μου ήταν δεδομένο ότι θα είμαι αριστούχος και δεν σήκωναν συζήτηση πάνω σε αυτό.

Με αφορμή αυτό το παιδικό ψέμα, ας κάνουμε ένα άλμα μπροστά στον χρόνο... Ειδικά στη δική σας επιστήμη, του Διαστήματος, είναι άνευ αντικειμένου το ψέμα, ακόμα και η όποια παραποίηση της αλήθειας δεν έχει κανένα νόημα. Άλλωστε, θα πρέπει να ποθεί κανείς αληθινά τους πλανήτες για να φτάσει στους πλανήτες...

Το ψέμα αποδεικνύεται και έρχεται στην επιφάνεια πολύ γρήγορα, γιατί δεν αφήνει το όλο σύστημα να λειτουργήσει όπως πρέπει. Πάντως, κάτι τέτοιο συμβαίνει πάρα πολύ σπάνια, καθώς την επιστήμη μας τη διατρέχει ένας άγραφος κώδικας ηθικής και ειλικρίνειας, μέσα από τον οποίο συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο ως συμπεριφορά. Όλοι όσοι κάνουν ακόμα και κάποιο λάθος, αισθάνονται την ανάγκη να πουν «δεν το έκανα σωστά, και ο λόγος είναι αυτός». Σε αυτή την επιστήμη δεν υπάρχει περιθώριο να ξεγελάσεις τους άλλους. Δεν θέλεις να ξεγελάσεις τους άλλους και τον εαυτό σου...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΡΙΜΙΖΗΣ ΟΛΑ ΣΕ ΜΙΑ ΖΩΗ

Ο Σταμάτης Κριμιζής είναι ένας άνθρωπος ο οποίος, απλά εξιστορώντας τη ζωή του, αποτελεί Παράδειγμα.

Παράδειγμα για το πώς μπορεί κάποιος να κάνει τη μοίρα συνεργό του. Στα δεκαοκτώ του έφυγε από τη Χίο με μόνο εφόδιο το μυαλό του και την επιθυμία να δικαιώσει τους γονείς του που επέλεξαν αυτόν, ανάμεσα στα τρία αδέρφια, για να σπουδάσει.

Παράδειγμα για το πώς μπορείς να κάνεις, ίσως, το πιο δύσκολο στη ζωή: να στέκεσαι στο ύψος του Τυχαίου.

Η συμβολή του στη διαστημική επιστήμη θα μνημονεύεται από τους μελλοντικούς επιστήμονες. Όμως δεν είναι ακριβώς γνωστή. Ο λόγος απλός: όπως κάθε αληθινός επιστήμονας, ο Σταμάτης Κριμιζής έχει πορεία σεμνή, παρ' όλα τα σπουδαία που έχει δημιουργήσει και δημιουργεί.

Τελικά έχει γεμίσει το εκμαγείο της ζωής του δημιουργικά, θαυμαστά, παραδειγματικά. Ίσως το μεγαλύτερο δίδαγμα που δίνει η διαδρομή του είναι ότι η ζωή χωράει όσο μέλλον μπορούμε εμείς να της βάλουμε.

Η καραντίνα Μαρτίου-Μαΐου του 2020 υπήρξε ευεργετική για το εγχείρημά μας. Μας έδωσε την ευκαιρία να τελειώσουμε, με μερικές εκατοντάδες ώρες δουλειάς, ό,τι είχαμε αρχίσει στη Χίο την πρώτη εβδομάδα του Αυγούστου 2019. Τότε που, μαζί με τη σύζυγό του Μαρία, με φιλοξένησαν στο σπίτι τους στον Βροντάδο για να ξεκινήσουμε αυτό το βιβλίο.



© Χριστίνα Καλλιγιάννη

ISBN 978-960-484-543-9



Κωδ. μηχ/σης 25.159

www.epbooks.gr